

Kend din by!

“Kend din by” er en lille let sag at følge rundt omkring historiske steder i Horsens. Ideen er bl.a. at finde de lokaliteter, der er billeder af og prøve at forestille sig, hvordan der har set ud tidligere. Følg de små prikker og tal på kortet.

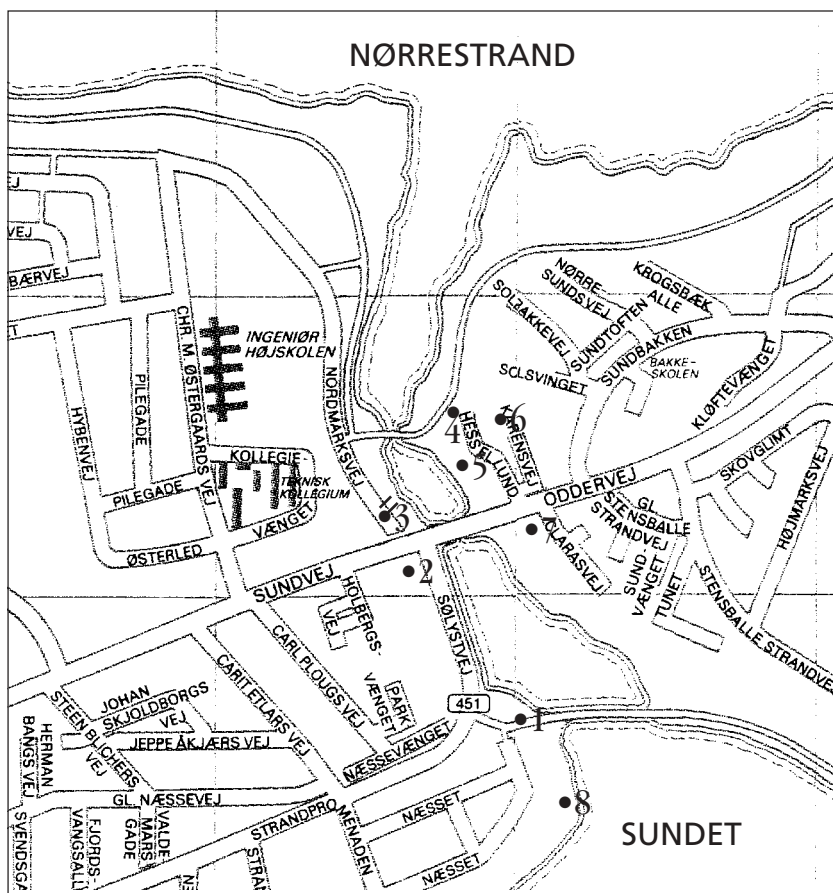
God fornøjelse!

Med udgangspunkt i den lille parkeringsplads hvor Sølystvej slår et skarpt sving ved Sundet tæt på den gamle Oddebane, vil vi foreslå en tur omkring Sundbroen.

Omkring Sundbroen

Her ses konturerne af den tidligere cykelbane i haven bag Sølyst.

Følg vejen fra **parkeringspladsen (1)** langs Sundet mod broen. På venstre side af vejen ser man nogle høje skrænter med bebyggelse. Det var umiddelbart bag disse skrænter Horsens engang havde en cykel-bane. Resterne heraf findes stadig i haven bag Sølyst - der er dog ikke offentlig adgang. Det var den 2. august 1896 provinsens første cementcykelbane: **Dansk Cykle- Rings Væddeløbsbane** blev indviet. Det blev noget af et tilløbsstykke. Der kom ca. 4000 tilskuere til den 4 timer lange fore-

Cykelbanen ved Sølyst var et populært og muntert sted - med 8 totalisatorer - ved århundredskiftet.

stilling. Horsens havde på det tidspunkt 18000 indbyggere. Banen var 400 meter lang og op til 7 meter bred. I 1902 tages banen også i brug til motorcykelløb, men en tiltrængt reparation i 1904 opgives, og banen nedlægges. For enden af vejen ud mod Sundvej ligger **Sølyst (2)**. Siden sin opførelse i 1877 har bygningen ført en omskiftelig tilværelse. Den tjente blandt andet som traktørsted, og var som sådan uundværlig i forbindelse med cykelbanen. Ejendommen blev i 1912 solgt til telefonfabrikant Emil Møller, "Bastian", der lod Sølyst ombygge til sommervilla. Det var den kendte horsensarkitekt Viggo Norn, der stod for ombygningen. Der blev tilføjet førstesal, og tårnet udstyredes med en kobberkuppel. Horsens fik hermed sin første virkelige herskabsbolig.

Sølyst set fra haven.

På den anden side af Sundvej, overfor Sølyst, fortsætter vi ad Nordmarksvej, der blev anlagt under 30ernes store arbejdsløshedsperiode. I dette område har der i århundreder udspundet sig alverdens aktiviteter. Her på den første del af vejen, der domineres af kratklædte moræneskrænter, lå der fra 1868 til 1905 en skydebane. Herefter blev der i området gravet ler til teglfremstilling. Her lå også fra 1946 til 1966 bygninger til østersskallevirksomheder. Disse skaller fra området udnyttede man blandt andet til hønsefoder. Desuden har man her allerede i 1700-tallet gravet fint hvidt sand til brug for gulvsand og pudsemiddel. Denne foretagsomhed efterlod mange huler og gange - de såkaldte "Istidshuler ved Stensballesund". Efter mange års diskussion måtte man vente til slutningen af 1970-erne for endelig at få "opklaret" årsagen til eksistensen af disse underjordiske huler og gange:

Fra Ordrupbanens verdensmesterskabsløb i 1896. En af rytterne på billedet er "cykekongen Ingemann-Petersen", der tog førstepræmie i alle de løb, han deltog i den 2. august i Horsens.

Sølyst fungerer i dag som behandlingshjem.

"Hulemysteriet". Det skal dog nævnes, at formanden for Horsens Museum, kgl. bygningsinspektør Viggo Norn i 1950 havde lugtet lunt - dog uden at kunne dokumentere noget. Det lyder lidt mærkeligt. I området ind under Ingeniørhøjskolen har man gravet gulvsand helt frem til omkring

1920, da man holdt op med at hvidskure gulvene med sand.

Nu følges den første lille **sti (3)** til højre ned mod Sundet over **gangbroen**. Det er et godt område for vinterfugle og svømmefugle. Der henvises specielt til Vejle Amts naturvandringskort over Nørrestrand.

Følg denne vej.

Lidt længere fremme ses to **bomme (4)** som passerer og man kommer ind på Hessellund. Vejen har sit navn efter, at der i området tidligere har eksisteret en lund af hasseltræer og buske.

Hessellund Teglværk, der anes bag Sundbroen. (1925)

Området lagde dog først navn til et teglværk: **Hessellund Teglværk**, som lå her fra omkring 1860 frem til 1948. På højre hånd ses en lille rød bygning med græsbeget tag. Det var **teglværksarbejdernes frokoststue (5)**. Efter opførelsen af en stor ringovn i 1905 blev virksomheden et af de industrialiserede anlæg, som sammen med Byholm Teglværk udkonkur-

"Resten af teglværket".

rerede de mange små teglværker omkring byen (Hammersholm, teglgården i Sundmarken m.fl.). Leret blev hentet på begge sider af Sundet, og værket anlagde sin egen bro og senere svævebane til transport fra - de tidligere nævnte - udgravninger på vestsiden af Sundet. Vi fortsætter på den tidligere teglvæksgrund ad Hessellund til Oddervej. Man kan evt. vælge at gå hen til enden af Karensvej, hvor man til venstre finder resterne af fundamentet til en af teglværkets **røremaskiner (6)**.

Helsidesannonce i Horsens Vejviser 1909 og 1910.

Teglværksarbejdernes tidligere frokoststue.

Huset på den modsatte side af Oddervej er **Sundhuset (7)**, der tegnet af horsensarkitekten Christian J. Fussing, blev opført i 1929 til tobaksfabrikant Christopher Petersen jun. (Petersen & Sørensen). Huset har også tilhørt Horsens Sølvvarefabrik, indtil det i 1973 kom til at fungere som virksomhed for advokat Jessen.

Sundhuset fra 1929, der blev tegnet af Christian J. Fussing.

Slusen under broen med den tidligere teglværksbolig til højre.

Turen fortsætter over Sundbroen. På højre hånd ligger teglværkets tidligere direktørbolig fra 1910 Hessellund nr. 1 med sit gavltreief, der viser en murstrøge sten.

Den første vejbro over Stensballe Sund.

Der er bygget bro over Stensballe Sund flere gange. Den første indviedes i 1854 og den nuværende stod færdig i 1966. I mellemtiden blev broen forsynet med den første sluse i 1916. Herefter har der til stadighed fungeret slusesystem på stedet for at holde Nørrestrand fersk.

Industrimuseet

Museet for arbejder-, håndværker- og industrikultur
Gasvej 17-19 • 8700 Horsens

Telefon: 7562 0788

Fax: 7560 1277

Hjemmeside: www.industrimuseet.dk

Sølyst som stedet oprindeligt så ud. Bygningen blev opført som traktørsted i 1877.

Odderbanen eksisterede 1905 - 1966.

Smukke villaer

Mens vi fortsætter tilbage ad Sølystvej, har vi en smuk udsigt over Sundet mod den tidligere Odderbane. Bag parkeringspladsen går der en sti op mod **Næsset**. Det var i området her, det tidligere Voldenæs (8), ned til Stensballe Sund, byens **vinterhavn** engang lå. Ejeren af **Sølyst** frasolgte i 1899 området på ca. 10 tdr. land, og det var netop her Horsens første egentlige vilkvarter opstod.

på Næsset.

Sundbroen set fra øst 1910